

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 27 czerwca 2017 r.

Pozycja 109

POSTANOWIENIE

z dnia 18 października 2016 r.

Sygn. akt Ts 96/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Rymar,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej D.R. w sprawie zgodności:

art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 27 maja 2016 r. (data nadania) D.R. (dalej: skarżący) zarzucił niezgodność art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U.2014.101, ze zm.; dalej: kpc) z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji – w zakresie, w jakim przepis ten „jest rozumiany w ten sposób, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona i przyjmowana przez Sąd Najwyższy do rozpoznania, jedynie w przypadku wykazania przez skarżącego oczywistej, rażącej i kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa, polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej i bez wnikania w szczegóły sprawy”.

Skarga została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym. Postanowieniem ze stycznia 2016 r. Sąd Najwyższy – na podstawie art. 398⁹ § 2 kpc – odmówił przyjęcia złożonej przez skarżącego skargi kasacyjnej do rozpoznania. Wskazał, że przedstawione we wniosku zagadnienie prawne sprowadza się do zwykłej wykładni i stosowania prawa (art. 398⁹ § 1 pkt 1 kpc). Uznał także, że orzeczenie sądu drugiej instancji nie jest dotknięte kwalifikowaną wadą prawną, a stwierdzenie wskazanych przez skarżącego licznych naruszeń przepisów prawa wymagałoby ponownej weryfikacji i oceny zebranego materiału dowodowego, co przekreśliło tezę o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc).

Zdaniem skarżącego art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc w zakresie, w jakim Sąd Najwyższy odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z powodu niewykazania przez podmiot ją wnoszący kwalifikowanej postaci naruszenia prawa, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji i ustanowionym przez ten przepis ustawy zasadniczej prawem do sądu

w aspekcie prawa do rzetelnej i sprawiedliwej procedury, wynikającym w jego ocenie także z art. 2 Konstytucji. W jego poczuciu zakwestionowana regulacja prowadzi nadto do nieproporcjonalnego ograniczenia prawa do sądu (art. 31 ust. 3 Konstytucji) i nierówności wobec prawa (art. 32 ust. 1 Konstytucji). Nadto skarżący doprecyzował, że niekonstytucyjność regulacji nie wynika tylko z literalnego brzmienia zaskarżonych przepisów, lecz także z ich praktycznego zastosowania. Źródłem naruszenia wskazanych konstytucyjnych wolności i praw jest w jego przekonaniu utrwalona i jednolita interpretacja zaskarżonych przepisów przez Sąd Najwyższy, gdyż wprowadza ona dodatkową przesłankę stwierdzenia kwalifikowanego naruszenia prawa zamiast – jak podnosi – „oczywiście zauważalnego, ale »zwykłego« naruszenia (...)”.

W ocenie skarżącego ukształtowane praktyką orzecniczą brzmienie art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc nieproporcjonalnie ogranicza możliwość wniesienia skargi kasacyjnej. Skarżący podkreśla, że niedookreśloność przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i ich rygorystyczne rozumienie prowadzą do uszczuplenia prawa do rzetelnego procesu, czyniąc fikcyjnym możliwość skorzystania z tego środka prawnego. Restrykcyjna wykładnia przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ogranicza w przekonaniu skarżącego dostępność stron do Sądu Najwyższego.

Skarżący twierdzi ponadto, że na etapie wstępnego badania skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy nie dokonuje wnikliwej i dogłębnej analizy prawnej wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, co prowadzi do niekonstytucyjnego zróżnicowania skuteczności inicjatyw stron. Na gruncie zakwestionowanej regulacji – jak wskazuje – dochodzi bowiem do rozbieżności ocen w zależności od stopnia skomplikowania i złożoności sprawy, w związku z którą jest wnoszona skarga kasacyjna. Tym samym strona, która uczestniczyła w postępowaniu sądowym zainicjowanym pozwem ze skumulowanymi roszczeniami, znajduje się w gorszej sytuacji procesowej, gdyż mnogość zarzutów „będzie istotnie zmniejszała szanse uzyskania korzystnego orzeczenia”.

Skarżący podkreślił także, że Sąd Najwyższy, dokonując osądu jego sprawy, nie uwzględnił specyfiki problematyki poruszonej przez niego w skardze kasacyjnej. W jego przekonaniu podniesiona argumentacja wskazywała na skomplikowanie i precedensowy charakter sprawy. Ze względu zaś na złożoność materii prawnej oraz stanu faktycznego niezbędna była wnikliwa, pogłębiona analiza prawna, której nie przeprowadził Sąd Najwyższy. Skarżący podnosi, że Sąd Najwyższy nie wziął pod rozwagę tego, iż pozwanym w sprawie był urząd skarbowy, który jako podmiot sektora publicznego powinien zachowywać szczególne standardy ochrony praw pracownika, w tym wolności od dyskryminacji.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 37 ust. 1 w zw. z art. 50 ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.1157; dalej: ustawa o TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymaganiom, a także czy nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 40 ust. 1 ustawy o TK.

2. Trybunał stwierdza, że zasadniczym powodem niedopuszczalności nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej w sprawie skarżącego jest oczywista bezzasadność sformułowanych w niej zarzutów.

2.1. Skarżący kwestionuje art. 398⁹ § 2 kpc, zgodnie z którym o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy orzeka na posiedzeniu niejawnym, w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc, w myśl którego Sąd Najwyższy przyjmuje skar-

gę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli jest ona oczywiście uzasadniona. Wskazuje przy tym, że restrykcyjna wykładnia przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc skutkuje odmową przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 kpc. Zdaniem skarżącego niedookreśloność przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz zawężająca wykładnia wskazanych przepisów prowadzą do naruszenia prawa do sądu. W jego ocenie ograniczone jest bowiem prawo dostępu do Sądu Najwyższego i możliwość skutecznego wniesienia skargi kasacyjnej. Ponadto ukształtowanie procedury wstępnego rozpoznania tego środka prawnego narusza – jak podnosi – prawo do rzetelnej i sprawiedliwej procedury, gdyż przez wzgląd na utrwaloną wykładnię art. 398⁹ kpc Sąd Najwyższy nie dokonuje analizy prawnej wniesionego środka.

2.2. Trybunał postanawia na wstępie odnieść się do kwestii prawa do kasacji jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Przypomina, że zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem Trybunału nie mieści się ono w treści art. 45 ust. 1 Konstytucji. Dlatego też względem tego środka prawnego nie obowiązują takie same standardy jak w postępowaniu przed sądami pierwszej i drugiej instancji. Ustawodawca dysponuje szerszym marginesem swobody w wypadku środka nadzwyczajnego, a to nakazuje stosować łagodniejsze kryteria oceny konstytucyjności przepisów regulujących jego prawny reżim w ustawodawstwie zwykłym (zob. wyrok TK z 31 marca 2005 r., sprawa SK 26/02, OTK ZU nr 3/A/2005, poz. 29).

2.3. Trybunał w dotychczasowym orzecnictwie wielokrotnie podkreślał, że podmiotowe prawo do trzeciej instancji nie jest prawem konstytucyjnie gwarantowanym, a ustawa zasadnicza nie formułuje zakazu ograniczania przez ustawodawcę zakresu przedmiotowego skargi kasacyjnej. Minimalnym wymogiem odnoszącym się do postępowania sądowego jest jego dwuinstancyjność. Wszystko, co wykracza ponad ten standard, jest podwyższeniem tego minimum. Przepisy kpc nie muszą zatem zapewniać stronie możliwości wszechstronnego osądu każdego sporu przez Sąd Najwyższy (zob. wyroki TK z: 10 lipca 2000 r., sprawa SK 12/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 143; 17 maja 2004 r., sprawa SK 32/03, OTK ZU nr 5/A/2004, poz. 44; 6 października 2004 r., sprawa SK 23/02, OTK ZU nr 9/A/2004, poz. 89; 31 marca 2005 r., sprawa SK 26/02, OTK ZU nr 3/A/2005, poz. 29 oraz 16 stycznia 2006 r., sprawa SK 30/05, OTK ZU nr 1/A/2006, poz. 2).

2.4. Jednocześnie w orzecnictwie Trybunału wyrażany jest pogląd, zgodnie z którym w sytuacji, gdy ustawodawca w wybranych przez siebie kategoriach spraw zdecyduje się przyznać prawo do trzeciej instancji, to postępowanie takie musi odpowiadać standardom rzetelnego procesu wynikającym zarówno z art. 45 ust. 1 Konstytucji, jak i art. 2 Konstytucji (zob. postanowienie TK z 10 sierpnia 2001 r., sprawa Ts 58/01, OTK ZU nr 6/2001, poz. 207). Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 30 maja 2007 r., wydanym w sprawie SK 68/06 (OTK ZU nr 6/A/2007, poz. 53), zbadał normę art. 398⁹ § 2 zdanie drugie kpc i uznał, że naruszeniem standardu rzetelności rozpoznania skarg kasacyjnych była wyłącznie kumulacja kilku nieproporcjonalnych ograniczeń. Jego zdaniem z perspektywy ustawy zasadniczej niemożliwy był do zaakceptowania stan przyjęty na gruncie kpc, który wyłączał wszelkie możliwe instrumenty zapewniające przejrzystość orzekania, tj. zarówno obowiązek uzasadniania postanowień o odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania, jak i orzekanie w tej sprawie na posiedzeniu niejawnym.

2.5. Trybunał zwraca uwagę na to, że z chwilą wejścia w życie wyroku w sprawie SK 68/06, tj. 15 czerwca 2007 r., norma pozwalająca na nieuzasadnianie postanowień o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania utraciła moc obowiązującą. Od tego momentu Sąd Najwyższy ma obowiązek: po pierwsze, zbadać skargę kasacyjną pod kątem speł-

nienia przesłanek jej rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 kpc, po drugie, wydać postanowienie o przyjęciu bądź odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, w końcu, po trzecie, uzasadnić to postanowienie. Trybunał stwierdził, że spełnienie przez Sąd Najwyższy wskazanych wymogów realizuje podstawowe elementy konstytucyjnego prawa do sądu (zob. postanowienie TK z 18 lipca 2007 r., sprawa SK 55/06, OTK ZU nr 7/A/2007, poz. 92).

2.6. Biorąc powyższe pod uwagę, Trybunał uznaje, że zarzuty sformułowane w skardze cechuje oczywista bezzasadność. Skarżący domaga się bowiem *de facto* prawa do rozpoznania każdej sprawy przez Sąd Najwyższy. Zarzut ten w kontekście wskazanego powyżej orzecznictwa dotyczącego braku prawa podmiotowego do rozpoznania sprawy w postępowaniu nadzwyczajnym należy ocenić jako pozbawiony podstaw. Kwestionowany art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc oraz jego wykładnia nie eliminuje prawa do sądu podmiotu składającego skargę kasacyjną w postępowaniu cywilnym, rozumianego jako prawo do uruchomienia postępowania przed Sądem Najwyższym (zob. postanowienie TK w sprawie SK 55/06).

2.7. W ocenie Trybunału bezzasadny jest również zarzut skarżącego, w myśl którego obowiązująca procedura badania skargi kasacyjnej nie spełnia wymogów rzetelnego procesu. Wątpliwości konstytucyjne co do rzetelności procesu przedsądu Trybunał rozstrzygnął bowiem w orzeczeniu w sprawie SK 68/08. Należy w tym miejscu podkreślić, że teza skarżącego, jakoby Sąd Najwyższy nie dokonywał analizy prawnej sprawy na tym etapie badania skargi kasacyjnej, jest bezzasadna w stopniu oczywistym. Sąd Najwyższy musi bowiem zbadać każdą skargę kasacyjną, by ustalić, czy spełnia ona przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 kpc. Ukształtowana po interwencji Trybunału Konstytucyjnego procedura rozpoznania skargi kasacyjnej spełnia wymogi rzetelnego rozpoznania tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia, skarżący nie powołał zaś żadnych argumentów, które przesądzałyby o konieczności merytorycznej kontroli skargi.

2.8. Trybunał przypomina ponadto, że obowiązujące przepisy kształtują skargę kasacyjną przede wszystkim jako instrument, za pomocą którego Sąd Najwyższy sprawuje nadzór judykacyjny nad orzecznictwem sądów powszechnych (zob. postanowienie TK z 4 września 2015 r., sprawa Ts 99/15, OTK ZU nr 6/B/2015, poz. 703). Jego zadaniem nie jest dokonywanie ponownej analizy oceny wiarygodności i mocy dowodów ani ustalonego stanu faktycznego, co należy do sądów merytorycznych, lecz rozpatrywanie kwestii prawnych wywołujących spory, budzących wątpliwości i powodujących rozbieżności w orzecznictwie sądów i doktrynie. Celem wstępnego rozpoznania skarg kasacyjnych jest zatem ocena ich strony formalnej oraz selekcja, która powinna skutkować nieangażowaniem Sądu Najwyższego w sprawy proste oraz już rozstrzygnięte. Ustalenie powyższej okoliczności prowadzi do oceny zarzutu skarżącego, sprowadzającego się do postulatu ponownej wnikliwej oceny sprawy, jako pozbawionego podstaw.

2.9. Tytułem uzupełnienia Trybunał zwraca uwagę, że zwroty nieostre przesuwają obowiązki konkretyzacji normy na etap stosowania prawa i w związku z tym dają organom stosującym prawo pewną swobodę decyzyjną. Nie można jej jednak utożsamiać z dowolnością (zob. postanowienie TK z 15 kwietnia 2009 r., sprawa Ts 185/08, OTK ZU nr 1/B/2010, poz. 26). Niedookreśloność przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie stanowi sama w sobie przyczyny niekonstytucyjności (zob. wyrok TK w sprawie SK 68/06). Ustawodawca, posługując się zwrotami niedookreślonymi i dając możliwości ich doprecyzowania przez orzekający sąd, nie narusza granic swobody regulacyjnej przewidzianej dla demokra-

tycznego państwa prawnego (zob. wyrok TK z 16 stycznia 2006 r., sprawa SK 30/05, OTK ZU nr 1/A/2006, poz. 2).

2.10. Biorąc powyższe pod rozwagę, Trybunał stwierdza oczywistą bezzasadność zarzutów badanej skargi konstytucyjnej, co zgodnie art. 37 ust. 3 w zw. z art. 50 ustawy o TK stanowi samoistną podstawę odmowy nadania jej dalszego biegu.

3. Niezależnie od powyższego Trybunał postanawia odnieść się do pozostałych braków formalnych niniejszej skargi, które przemawiają za odmową przekazania jej do merytorycznej kontroli.

3.1. Dokonując oceny zarzutów skarżącego, w których zmierza on do podważenia prawidłowości oceny jego skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy, Trybunał wskazuje, że twierdzenie to dowodzi, że skarżący nie kwestionuje w tym zakresie normatywnej treści przepisu zaskarżonego w skardze, ale jego zastosowanie przez sąd *in concreto*. W tym zakresie jest to zatem skarga na stosowanie prawa, którego badanie pozostaje poza kognicją Trybunału (zob. wyrok TK z 21 grudnia 2004 r., sprawa SK 19/03, OTK ZU nr 11/A/2004, poz. 118). Ustalenie powyższej okoliczności implikuje konieczność odmowy nadania dalszego biegu skardze w tym zakresie.

3.2. Odnosząc się zaś do powołanego przez skarżącego jako wzorca kontroli art. 32 ust. 1 Konstytucji, Trybunał przypomina, że oba ustępy art. 32 Konstytucji mogą zostać powołane jako wzorce kontroli przepisów zakwestionowanych w postępowaniu skargowym jedynie jako pozostające w związku z innymi postanowieniami ustawy zasadniczej gwarantującymi konstytucyjne wolności i prawa. Jak stwierdził bowiem w sprawie SK 10/01, prawo do równego traktowania ma „charakter niejako prawa drugiego stopnia (»metaprawa«), tzn. przysługuje ono w związku z konkretnymi normami prawnymi lub innymi działaniami organów władzy publicznej, a nie w oderwaniu od nich – niejako »samoistnie«. Jeżeli te normy lub działania nie mają odniesienia do konkretnych, określonych w Konstytucji wolności i praw, prawo do równego traktowania nie ma w pełni charakteru prawa konstytucyjnego, a to sprawia, że nie może ono być chronione za pomocą skargi konstytucyjnej” (postanowienie TK z 24 października 2001 r., SK 10/01, OTK ZU nr 7/2001, poz. 225). Artykuł 32 Konstytucji może więc być wskazany jako wzorzec kontroli w postępowaniu skargowym tylko wówczas, gdy zostanie odniesiony do treści innych norm konstytucyjnych chroniących poszczególne wolności i prawa naruszone przez regulację kwestionowaną w skardze konstytucyjnej (zob. np. postanowienia TK z 13 marca 2002 r., sprawa Ts 108/01, OTK ZU nr 2/B/2002, poz. 138 oraz 15 października 2012 r., sprawa Ts 179/12, OTK ZU nr 3/B/2013, poz. 267 i cytowane tam orzecznictwo). Tymczasem zarówno z *petitum*, jak i uzasadnienia skargi konstytucyjnej wniesionej w niniejszej sprawie wynika, że skarżący wskazał art. 32 ust. 1 Konstytucji jako samodzielny wzorzec kontroli. Okoliczność ta implikuje konieczność odmowy nadania dalszego biegu w tym zakresie.

4. W tym stanie rzeczy należało odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

POUCZENIE

Na podstawie art. 37 ust. 4 w zw. z art. 50 ustawy o TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty doręczenia tego postanowienia.